

ПРИВАТНА БІБЛІОТЕКА
ОСИПА І АНАСТАЗИЇ КОЧАН
ЗДА

Евген Зиблікевич

Зі спо́минів січовика
(1914—1919)

Відень, 1921
Видання „Українського Прапора“

Видання Уряду Преси і Пропаганди З. У. Н. Р.
(„Українського Прапора“).

1. **Кривава Книга**, Матеріяли до польської інвазії українські землі Східної Галичини 1918—1919, час I. 8^о ст. 100, Відень 1919. Також в інших мовах.
Др. Лука Мишуга: **Князь Ярослав Осмомисл**, рецензійний начерк повісти Осипа Назарука, Відень 1920 ст. 16. 16^о.
3. **Микола Евшан: Великі Роковини**, (1. листопада 1919 до 1. листопада 1919) Реферат, вигошений на сьвя 1. листопада у Винниці, Відень 1920, ст. 26. 16^о.
4. **Українська делегація Східної Галичини в Рим**
Ноти делегації до мирової конференції, Постанов Найвищої Ради з 11. липня 1919 в справі Східної Галичини, Відень 1920, ст. 16. 16^о.
5. **Документи українського мучеництва під Польщею**
бесіда українського священника перед судом польських наїздників у Галичині, Відень 1921, ст. 24. 16^о.
6. **Польська колонізація Східної Галичини**, Відень 1921. ст. 14. 16^о.
7. **Das Ostgalizische Problem**, з картою Східної Галичини. Відень 1920 ст. 16. 8^о, також у мовах французькій і англійській.
8. **Ostgalizien als unabhängiger neutraler Freistaat**
Відень 1920, ст. 12. 8^о, також у мовах французькій і англійській.
9. **Ostgalizien, ein selbständiger Freistaat**, herausgegeben vom Ostgalizischen Nationalrat, Відень 1920, ст. 54. 8^о також у мовах французькій і англійській.

УКРАЇНСЬКІ МЕМУАРИ.

Евген Зиблікевич

Зі споминів січовика
(1914—1919)

Відень, 1921
Видання „Українського Прапора“

Друкарня „Адрія“, тов. з обм. пор., Відень, II

Я уродився дня 20. листопада 1895 року в Самборі, де мій батько був судовим урядовцем. Моя мати походить з Катеринодару на Кубані з родини Безкровних. Дід мій по батьку Микола Зиблікевич був президентом Кракова, маршалком Галичини (в рр. 1881 до 1886) і першим куратором „Мацержи Польскей“. Він похоронений в катедрі на Вавелі. На Грунвальдське Свято Поляки запрошували мою семю. Батько мій оповідав мені, що дід перед смертю повернув до свого народу і просив о український похорон. Просьбі його вволили. Та Поляки справили йому другий похорон, забальсамували й перевезли на Вавель.

Я і моя рідня виховувалися вже в чисто українським дусі. Я ходив до української гімназії в Перемишлі, а сестра до українського ліцея тамже. гімназію скінчив я в 18. р. життя перед самою війною і зараз пішов до війська. Військову школу (однорічницьку) скінчив я у Відні й пішов на російський фронт, де брав участь в битвах на Волині і в Польщі. 1. X. 1915. попав я в російський полон коло Рівного і був вивезений до Задонська. Там був я до початку революції. Тоді я втік і серед різних пригод прибув до Києва в листопаді

1917. р. Там вступив я на службу до Українського Секретаріату Військових Справ, опісля до Українського Генерального Штабу як старшина для зв'язку. Після гетьманського замаху втік я до Полтави, де укритися у знайомих аж до першої вістки про заснування загону Січових Стрільців у Білій Церкві. Я поїхав там зараз і був хорунжим в 2-ій сотні сотника Думина. В тім характері брав я участь в нашій національній повстанню проти Гетьмана і Німців і був командантом першої застави від Хвастова проти Київа в листопаді 1918. Брав участь в боях під Мотовилівкою, Васильковом і Жулянами, де був контужений в ногу. Виздоровівши, приїхав я до Київа, де мене авансувалина значкового (по галицьки: поручник). Довший час служив я при штабі Корпусу С. С. а на фронт знов пішов в квітні 1919 і брав участь в боях під Шепетівкою. Тут мене зустріла найцікавіша пригода в моїм життю.

Було це дня 20. мая 1919. р. Я був уже сотником і мав сотню (в третім полку С. С. полк Піщаленка по полковнику Чмолі). Моя сотня мала 170 стрільців. Досвіта згаданого дня одержав я наказ від команданта 2го куріня мого полку сот. Харамбури, — за всяку ціну здержати наступ більшевицьких броневи́ків, які наступали від Шепетівки в напрямі ст. Могиліани. Я зараз вирушив з сотнею здовж залізничного шляху без піддержки наших броневи́ків, які були ушкоджені. Під с. Мощаницею зустрівся з більшевицькими розтрільними і броневи́ком „Товаришем Леніном“.

Був це величезний і добре заосмотрений броневик, якого залогом була дуже смілива. Стріча наступила біля містка. Я зробив наступ на окопану розстрільну більшовиків і присиливав її до відступу. Та тоді підїхав „Ленін“ і почав на нас стріляти з кулеметів. Майже перші стріли зранили мене тяжко в живіт і зломали мені праву ногу. Моя сотня (вона складалася з Галичан-Гуцулів і гетьманських сердюків) була добра сотня. Вона орієнтувалася, що в разі відступу буде вибита до ноги й кинулась на броневик. Ручними гранатами кидали в середину „Леніна“. Використав це сотник Харамбура, що якраз наспів зі свіжою сотнею Січових Стрільців і своєю відвагою та холонокровністю довів до цього, що залогом „Леніна“ піддалася. Сотня наших Січовиків обсадила „Леніна“ і поїхала ним бити більшовиків. Мене невдовзі всадили наші на летючку (санітарний вагон) відвезли до Здолбунова, де я лежав на стації. Відтам от. Коновалець наказав відвести мене до шпиталю в Рівнім. Третього дня заняли Рівне більшовики. Шістьох їх увійшло з криком до старшинської кімнати, де лежало зі мною 4 старшин Наддніпрянців: сот. Зільберс, чет. Траченко, хор. Лісниченко і хор. Григорійв. Я був в такім стані, що більшовики махнули на мене рукою й сказали: „Сам дойдьот!“ Моїх товаришів вивели й Зільберса та Григорійва розстріляли оподалік; (стріли чути було до шпиталю) Траченкови й Лісниченкови удалося втечи серед замішання. Цього дня приходили більшовики кількома наво-

ротами, але, коли сестри і лікарі впевнили їх, що їх попередники забрали вже всіх „Петлюрівців“, — відходили.

Слідуючого дня вистаралися мені сестри документи робітника і перенесли в інший будинок.

Одначе хтось зрадив це більшовикам і до мене з'явився член чрезвычайки з запитом, хто я. Я, зміркувавши положення, признався, що я старшина Січових Стрільців. Тоді він звернувся до лікарів і сказав, щоби мене добре доглядали й давали добре їсти, а після видужання донесли про це рапортом чрезвычайці. Був це якийсь матрос з чорноморської фльоти з крейсера „Пам'ять Меркурія“. По 2 місяцях почав я приходити до себе. Якраз в тім часі Поляки почали наступати на Рівне. Більшовики евакуювали місто й мене як полоненого вивезли в Москву санітарним поїздом з більшовицькими старшинами. Поводилися зі мною дуже чемно. Харч був кепський, але ж вони голодували.

В Москві завезли мене в Маріїнський шпиталь ім. гр. Толстого. По 3 днях прийшов до мене один більш. старшина, мабуть з „чрезвычайки“, і запитав:

— „Чи признаєте совітську владу?“

Мені не лишалось нічого, як відповісти: „Так

„Чомуж Ви билися проти совітський військ?“

— „Бо я в першій мірі Українець, а оцісля все інше“.

— „Совітська влада дає Вам кращу Україну, чим усякий інший уряд. Чи Ви не вступилиб на службу в українську совітську армію?“

— „Я ще напів інвалід. На фронт нездатний тепер, а в запілля працювати мені трудно, бо я Галичанин і не знаю вашої адміністрації“.

Тоді він звернув розмову на Січове Стрілецтво. З розмови я побачив, що він дуже добре й докладно поінформований, знає навіть імена стрілецьких командантів, настрої, повстання С. С. проти гетьмана і т. д. Вкінці заявив: „Ми вас могли вже кілька разів знищити, але не зробили цього, бо маємо в тім свою ціль“. До Січових Стрільців відносився з поважанням і респектом як до ідейного війська. Переконаував мене, що провадимо братоубийчу боротьбу, бо б'ємося з Таращанцями, які є Українцями з крові й кости. Я відповідав на це, що то Таращанці провадять братоубийчу війну через те, що у них менша національна свідомість, чим у нас.

Він вийшов, сказавши мені по його розумінню лайку, а по моему-комплімент: „Коли ви Галичане перестанете бути такими шовіністами?“.

Після балачки зі мною звернувся ще до галицьких стрільців і агітував між ними.

В Москві в шпиталі я був 2 тижні, а поміг мені виїхати легально оден знакомий більшевик. Я приїхав до Рівного і знов пішов до шпиталю, де перележав до заняття Рівного Поляками. Вони видали наказ реєстрації, якому я не піддався. Мене не відкрили. Видобув мене відтам полков-

ковник С. С. Ю. Чайківський, який попав був в польський полон. Було це при кінці-серпня 1919. р. Я зголосився в штабі корпусу С. С., який відкомандував мене до коша С. С. в Староконстантинові.

Тепер я ще не зовсім здоров, але мене тягне знов до служби в українськiм війську. І завтра рано їду.

Від Редакції „Стрільця“.

Отсі спомини п. сотника Зиблікевича подвійно інтересні. По перше інтересні вони своїм змістом. По друге тим, що це спомини внука чоловіка, який велику працю всего свого життя присвятив на користь Польщі, такій ворожій українському народови. Зріст політичної сили Польщі в Галичині завдячують Поляки в величезній мірі покійному Миколі Зиблікевичеві, його зручній політиці у Відні і його великій праці в краю. Не даром Поляки обсипували його за життя найвищими достоїнствами і не даром після смерти зачислили між своїх найбільших світочів і діячів та похоронили між своїми королями у вавельській катедрі в Кракові.

На покійного маршалка Зиблікевича Галицькі Українці дуже негодували за його відступство і перехід до Ляхів. Свого часу голосна була в Галичині „частушка“ (куплет):

„Зиблікевич — ганьба, встид!

З тебе буде іще Жид!“

Цей куплет нагадує инший, звернений проти перемиського єпископа Максиміліяна Рила, який теж грав в польську дудку. Куплет цей звучав:

„Був Шептицький*) — не шептів,
Був Шумлянський*) — не шумів,
А ти Ри́ло — не рий!“

Внук польського маршалка, президента, куратора і т. д. уважав своїм обов'язком вступити в ряди „гайдамаків“ і боротися за Самостійну Українську Державу. Це яркий знак великої сили української національної ідеї, яка навіть потомкови одного з найбільших польських провідників не дала потонути в „польській калюжі“, що хоче залити українську Галичину. Молодий внук маршалка Зиблікевича вернув до свого українського народу й власною кровю та терпінням змив вину свого діда супроти української нації. Він гідно вступив в ряди представників таких визначних родів, як гр. Шептицьких, гр. Тишкевичів, Лигинських, Седлецьких, Антоновичів, Юркевичів, Вольських, Рильських, Познанських і п., що колись спольщилися, а тепер вертають до народу своїх прадідів, з якого вийшов їх рід — і ділами підпирають розвиток України.

При цій нагоді звертаємося до всіх членів історично визначних родів, які служать в українській армії, щоби присилали до друку хочби найменші спомини зі своєї служби Українській Держ-

*) Розуміється: На владичім престолі. — Дуже пожаданим булоб, якби українська молодь позаписувала від старших всі такі сатиричні куплети в політичною за-
краскою. Бо ці дрібні куплети вривуються в пам'ять не-
раз краще і кидаютъ не раз більше світла на тодішні
обставини, чим грубі але скучні книги.

жаві. Бо їх спомини мають особливе значіння для нашої нації, що тепер відроджується.

Списано в Ред. „Стрільця“ дня 11. падолиста 1919. року.

Від Ред. „Українського Прапора“.

Цей інтересний фрагмент споминів надрукований був в Кам'янці н. П. окремою книжечкою в дні, коли Галицький Уряд опускав Україну. Через те книжечка не могла бути поширена. З уваги на її інтересність друкуємо її вдруге для заохоти в справі писання бодай дрібних мемуаристичних уривків.

Статистичний огляд України.

Стан судильної етнографічної території України при початку світової війни.

I. Західна Україна (Галичина і. т. д.)

Простір 75000 км² Населення 6,479000. З того Українців 4797000 (74,0 проц.), Жидів 812000 (12,5 проц.), Поляків 686000 (10,6 проц.), Німців 81000 (1,3 проц.), Мадярів 33000 (0,5 проц.), Румунів 32000 (0,5 проц.), Словаків 13000 (0,2 проц.).

З того сама Східна Галичина мав простору 55000 км² Населення 5,450000, Українців 4,055000 (74,4 проц.), Жидів 670000 (12,3 проц.), Поляків 659000 (12,1 проц.), Німців 65000 (1,2 проц.).

Для порівняння:

Держави	Простір км.	Населення
Бельгія	29.000	7,751.000
Нідерляндія	34.000	6,449.000
Португалія	92.000	5,960.000
Швеція	448.000	5,713.000
Болгарія	114.000	4,712.000
Греція	120.000	4,699.000
Сербія	87.000	4,490.000
Швейцарія	41.000	3,765.000
Данія	39.000	2,902.000
Норвегія	323.000	2,392.000

Важніші міста Західної України.

Львів (234 тис. мешк.), Чернівці (93 т. м.), Перемишль (59 т. м.), Коломия (45 т. м.), Дрогобич (39 т. м.), Тернопіль (35 т. м.), Станислав (34 т. м.), Ярослав (29 т. м.), Книгинин село (22 т. м.), Самбір (21 т. м.), Сигот (21 т. м.),

Броди (18 т. м.), Ужгород (17 т. м.), Мункачево (17 т. м.), Борислав (15 т. м.), Бучач (14 т. м.), Берегове (13 т. м.), Золочів (13 т. м.), Городок (13 т. м.), Бережани (13 т. м.), Снятин (12 т. м.), Сокаль (12 т. м.), Замарстинів (12 т. м.), Тустановичі (12 т. м.), Городенка (11 т. м.), Сянік (11 т. м.), Турка (11 т. м.), Рава (11 т. м.), Яворів (10 т. м.), Камінка Волоська (10 т. м.), Збараж (10 т. м.), Тисьменця (10 т. м.), Галич (6 т. м.).

II. Соборна Україна (Західна, Східна, Кубанщина).

Простір: 1,056.000 км², Населення 54,690.000 м.

З того:

Українців	38,671.000	=	70,7 проц
Москвинів	7,678.000	=	14,0 "
Жидів	3,904.000	=	7,1 "
Поляків	1,430.000	=	2,6 "
Німців	985.000	=	1,8 "
Турко-Монголів	610.000	=	1,1 "
Румунів	465.000	=	0,8 "
Болгарів	196.000	=	0,4 "
Греків	140.000	=	0,2 "
Кавказців	112.000	=	0,2 "
Вірменів	59.000	=	0,1 "
Чехословаків	52.000	=	0,1 "

Інших (Білорусинів, Мадярів, Циганів, західно-євр. народів) 378.000 = 0,4 проц.

Для порівняння:

	Простір кв квадр.	Населення
Давня євр. Росія	5 452.090	144,344.000
" Німеччина	548.000	64,926.000
" Австро-Угорщина	677.000	51,390.000
" Великобританія	318.000	45 623.000
" Франція	536.000	39,602.000
" Італія	257.000	35,598.000

Важніші міста Соборної України. (Пристані*).

Київ (626 тис. мешк.), Одеса* (631 т. м.), Харків (250

т. м.), Львів (234 т. м.), Катеринослав (220 т. м.), Ростів* (205 т. м.), Миколаїв* (107 т. м.), Катеринодар (107 т. м.), Гомель (103 т. м.), Кремінчук (99 т. м.), Херсон* (96 т. м.), Чернівці (93 т. м.), Житомир (91 т. м.), Полтава (88 т. м.), Симферопіль (82 т. м.), Бердичів (79 т. м.), Єлисавет (76 т. м.), Таганрог* (68 т. м.), Новоросійськ* (66 т. м.), Ставропіль (64 т. м.), Бересте (64 т. м.), Севастопіль* (62 т. м.), Білацерква (61 т. м.), Перемишль (59 т. м.), Керч-Бікале* (56 т. м.), Луганське (56 т. м.), Маріупіль* (55 т. м.), Нахичевань (54 т. м.), Ніжин (53 т. м.), Вінниця (53 т. м.), Майкоп (53 т. м.), Єйськ* (52 т. м.), Камянець (50 т. м.), Умань (50 т. м.), Юаївка (49 т. м.), Армавір (47 т. м.), Коломия (45 т. м.), Феодозія* (43 т. м.), Грушівка (43 т. м.), Черкаси (42 т. м.), Павлоград (41 т. м.), Проскурів (41 т. м.), Суми (40 т. м.), Акерман* (40 т. м.), Бердянськ* (40 т. м.), Пинськ (39 т. м.), Дрогобич (39 т. м.), Рівне (39 т. м.), Бутурлінівка (38 т. м.), Тираспіль (38 т. м.), Ромни (37 т. м.), Лабинська (36 т. м.), Нижнодніпровськ (36 т. м.), Бахмут (36 т. м.), Чернігів (36 т. м.), Пятигорськ (35 т. м.), Тернопіль (35 т. м.), Грозній (34 т. м.), Станислав (34 т. м.), Охтирка (33 т. м.), Мотовиліха (33 т. м.), Полонне (33 т. м.), Могилів (33 т. м.), Ізмаїл (32 т. м.), Стрий (31 т. м.), Прилука (31 т. м.), Озів (31 т. м.), Ялта* (31 т. м.), Холм (24 т. м.).

III. Українська кольоніяльна земля.

„Зелений клин“ над Амуром і Тихим Океаном обіймає 1,091.000 км² простору, 857.000 населення, з того 58 проц. Українців, 23 проц. Москвинів, 7 проц. Кятайців, 6 проц. Сибірських туболців, 4 проц. корейців, 2 проц. інших.

IV. Загальна скількість Українців обчислена для 1920 р. виносить **48,000,000.**

V. Декілька економічних даних про соборну Україну.

Лісів	11,000.000 га
Рілі	45,000.000 „
Худоби 52,000.000 штук	(стан перед війною).

Річна продукція зереліів (середно)	420,000.000	q
» » заліза й стали	50,000.000	»
» » вугля	215,000.000	»
» » нафти	25,000.000	»
» » соли	11,000.000	»
» » манганової руди	3,000.000	»

Віддаль ріжних місцевин України від Києва
(воздушна лінія в кільометрах. Наконечні точки підчеркнені).

Пинськ	365	Симферопіль	660
Берестє	520	Севастопіль	675
Ковель	420	Феодозія	690
Холм	508	Алупка	715
Рівне	305	Новоросійськ	825
Львів	470	Катеринодар	855
Перемишль	565	Ставропіль	1035
Ужгород	625	Устя Тереку	1380
Шляктова	725	Ростів	755
(Зах. межа Лемківщ.)		Таганрог	700
Галч	445	Бердянськ	610
Станислав	460	Катеринослав	400
Чернівці	410	Кремінчук	260
Житомир	130	Чигирин	215
Бердичів	150	Полтава	305
Камянець под.	345	Харків	400
Винниця	200	Юзівка	595
Ізмаїл	580	Луганське	675
Акерман	475	Бутурлінівка	715
Одеса	440	Білгород	425
Миколаїв	395	Глухів	270
Херсон	435	Чернігів	130
Єлисавет	520	Гомель	225
Перекоп	525	Сураж	315

„Український Прапор“

виходить раз на тиждень,
Передплата вносить в Австрії:

	без доставки	з поштовою пересилкою
місячно	К. 16.—	18.—

За границею:

		піврічно	річно
в Чехо-Словаччині: чеських	К.	20.—	40.—
в Юго-Славії: югосл.	К.	28.—	66.—
в Німеччині:	Мк.	12.—	24.—
в Краях латинської Унії .	Frs.	5.—	10.—
в Англії.	sh.	4.—	8.—
в Америці	S	1.—	2.—

Ціна одного примірника К: 4.

Адреса Управи часопису:
Wien, VIII. Langegasse 5. Parterre.

10. **Die ostgalizische Frage**, Information über den jetzigen staatsrechtlichen und internationalen Stand, Відень 1920, ст. 16. 8°, також у мовах французькій і англійській.
11. **Українська школа в польській ярмі в Східній Галичині**, Відень 1921, ст. 30. 16°.
12. Др. **Осип Наварук**: **Рік на Великій Україні**, спомини з Української революції, Відень 1920, ст. 342 16°.
13. Др. **Лука Мишуга**: **Похід українських військ на Київ** (Серпень 1919), Відень 1920 ст. 27. 16°.
14. **Осип Левицький**: **Галицька Армія на Великій Україні**. Спомини. Відень 1921, ст. 194. 16°.
15. Др. **Ілько Цьокан**: **Від Денікіна до більшовиків**, фрагмент споминів з Радянської України, Відень 1921, ст. 19. 16°.
16. **Перша Сесія Всеукраїнської Національної Ради**, — Відень 1921. ст. 36 16°.
17. **Евген Зиблікевич**: **Зі споминів Січовика**, Відень 1921, ст. 16. 16°.

